

Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014–2017

Kuntaliiton hallitus 7.2.2013

Lisätietoja taustamuistiosta:
Timo Kietäväinen, varatoimitusjohtaja
Reijo Vuorento, apulaisjohtaja
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Lisätiedot toimialoittain:
www.kunnat.net > yhteystiedot

1. painos
ISBN 978-952-293-011-8 (pdf)
ISBN 978-952-293-012-5 (nid.)
© Suomen Kuntaliitto
Helsinki 2013
Paino: Kuntatalon paino

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711
Faksi 09 771 2291
www.kunnat.net

Sisältö

Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014–2017	4
Kuntaliiton hallituksen hyväksymä sopeutusohjelma	
Kuntatalouden tila ja muutostarpeet	4
Kuntaliiton esitykset kuntatalouden sopeuttamiseksi	5
Elvytys.....	5
Veropohjan laajentaminen	5
Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen	6
Kuntien toiminta, valtio-kuntasuhde.....	6
Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014–2017	7
Taustamuistio	
Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017.....	7
Vaihtoehdot ja sopeutuksen suuruus.....	7
Sopeutuksen laajuus eri vaihtoehdoissa.....	9
Kunnat merkittävin julkisen talouden sopeuttaja.....	10
Investointien ylläpitäminen / elvytys	11
Kosteus- ja homevauriot	11
Asuntotuotannon edellytysten parantaminen.....	12
Kuntien edellytyksiä tarjota rakentamiskelpoisia tontteja on tuettava.....	13
Kohtuuhintaisten asuntojen kysyntään on vastattava	13
Kuntien vuokratyöehtöjen rakennuttamismahdollisuuksien tukeminen	14
Asumisen tuki- ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen	15
Rahoitusmarkkinat ja kuntien varainhankinta	15
Kuntien toimenpiteet	16
Kuntien lainakannan kehitys ja valvonta.....	17
Valtio-kuntasuhde	18
Peruspalveluohjelmaa edelleen kehitettävä	18
Taloudellisten ohjausvaikutusten lisääminen.....	19
Kuntauudistus	21
Rakenneselvitykset ja kuntien yhteistyö.....	21
Kuntaliitokset.....	21
Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen uudistaminen	22
Kuntien elinvoiman turvaaminen	22
EU:n rakennerahastokauden 2014–2020 rahoitusmahdollisuudet kunnille.....	23
Liitetaulukot	24

Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014–2017

Kuntaliiton hallituksen hyväksymä sopeutusohjelma

Kuntatalouden tila ja muutostarpeet

Hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden saavuttamiseksi maan hallitus joutuu tasapainottamaan julkista taloutta, jotta Suomen valtion ja siten myös kuntatoimijoiden luottoluokitus saadaan pidettyä parhaalla tasolla.

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että valtion velkasuhde käännetään alenevalle uralle ja valtion talouden sekä koko julkisen talouden alijäämä pidetään alhaisena.

Julkisen talouden sopeuttaminen ennakoitua hitaampaan talouskehitykseen edellyttää sopeutustoimenpiteitä myös kunnilta.

Kuntaliiton kuntatalousyksikössä on uusimpien (tammikuu 2013) ennusteiden pohjalta tehty 3 vaihtoehtoista talouden kehitysarviota vuodesta 2014 vuoteen 2017 asti. Nämä ovat perusura, hidaskasvu ja nopea kehitys.

Kuntatalouden tasapainoa vuonna 2017 on arvioitu tavoitteellisesti seuraavasti:

- vuosikatteen tulee riittää suunnitelman mukaisiin poistoihin (suhdeluku noin 1)
- lainanhoitokatteen on oltava riittävä (suhdelukuna vähintään 1.5)*

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta suhteessa kansantuotteeseen on pidetty likimain nykytasollaan kaikissa vaihtoehdoissa.

Kaikkiin ennusteisiin liittyy tarkastelukaudella 2014–2017 sopeutustarpeita. Arvioitu kuntatalouden sopeutustarve perusuran mukaisessa kehityksessä on vuositasolla noin 0,5 miljardia euroa. Vastaavat arviot heikossa kehityksessä on noin 0,8 miljardia euroa ja ripeässä kehityksessä noin 0,3 miljardia euroa vuodessa.

Hitaan kasvun vaihtoehdossa on arvioitu valtionosuusleikkausten jatkuvan noin sadan miljoonan euron lisäleikkauksina vuosina 2016–2017. Muissa vaihtoehdoissa ei ole ennakoitu uusia valtionosuusleikkauksia jo päätettyjen leikkausten lisäksi.

Myös veropohja on laskelmissa lähtökohtaisesti pidetty nykyperusteiden mukaisina.

Kuntien sopeutustoimet tulevat ensi vuodesta eteenpäin kohdistumaan pääosin toimintamenojen kasvun hidastamiseen ennakoidusta sekä verojen korottamiseen.

* lainanhoitokate = (vuosikate + korkomenot) / (korkomenot + lainanlyhennykset)

Vaikean taloustilanteen lisäksi kunnilla on edessään muutoinkin hyvin suuret haasteet, joista merkittävimmät liittyvät väestön ikääntymiseen, työllisyyteen ja julkisen talouden kestävyysvajeen hallintaan.

Kuntaliiton esitykset kuntatalouden sopeuttamiseksi

Taloudellisen toiminnan ollessa nyt vaiimea kuntien merkittävää investointitoimintaa on kohtuullisessa määrin jatkettava. Kunnilla on runsaasti erityisesti peruskorjauskohteita, jotka työllistävät paikallisesti ja jotka voidaan käynnistää ripeästi. Tärkeätä on, että tässä tilanteessa valtio osallistuu erityisesti peruskorjaushankkeiden suhdanneluonteiseen rahoitukseen.

Elvytys

- Kuntien rakennusten kosteus- ja homevauriokorjauksiin varataan valtion kevään 2013 lisätalousarviossa 200 miljoonaa euroa kuluvalla vuodelle. Valtion tuki on rakennusaikaista ja 20 % hyväksytyistä kustannuksista.
- Kuntien infrainvestointien sekä asuntotuotannon vauhdittamiseksi laaditaan pikaisesti valtion ja kuntien yhteinen toimenpidepaketti, jossa sovitaan vastuista, rahoituksesta ja velvoitteista.

Koko kansantaloutta hyödyttävän elvytyksen lisäksi tärkeätä on, että odotettavissa olevat veronkorotuspaineet eivät koko voimallaan kohdistu kunnallisveroon. Kotimaisen kysynnän ja myös tulojaon näkökulmasta tämä olisi kohtalokasta.

Erityisen tärkeällä sijalla onkin kuntien veropohjan laajentaminen. Jäteveron tuotto tulee siirtää kunnille 1.1.2014 alkaen. Kiinteistövero on kehitettävä monipuolisesti. Kunnille tulee osoittaa osuus pääoma- ja liikenneperusteisista veroista. Liikenneperusteisten verojen kohdentumisesta ja kustannuksista tulee käynnistää selvitys.

Veropohjan laajentaminen

- Jäteveron tuotto ohjataan kunnille 1.1.2014 alkaen.
- Kiinteistöveron tietokannat, rekisterit ja arvostukset saatetaan ajan tasalle, korotetaan ylärajoja sekä laajennetaan veropohjaa kaivostoimintaan (vaihtoehtona kuntien osuus kaivosmaksusta).
- Osa pääomaverojen tuotosta ohjataan kunnille erikseen selvitettävällä tavalla.
- Kuntien liikenteen vastuista, kustannuksista sekä liikenneverojen kohdentumisesta käynnistetään selvitys.

- Kuntaverosta tehtävät vähennykset kompensoidaan kunnille ensisijaisesti verojärjestelmän sisällä kuntakohtaisesti oikein kohdennettuina.

Kuntien valtionosuuksien leikkaukset ovat olleet tähän mennessä merkittävien valtiontalouden sopeuttamiskeino. Jotta lakisäätteiset palvelut voidaan turvata kohtuullisella veroasteella jatkossakin kaikissa kunnissa, uusia valtionosuusleikkauksia ei enää tule tehdä.

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

- Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan lisäämällä sen laskennallisuutta kannustaen kuntia näin entistä tehokkaampaan toimintaan tavoitteena järjestelmä, jolla turvataan kunnallisten palvelujen tehokas tuotanto kohtuullisella vero- ja maksurasituksella koko maassa.
- Järjestelmän on oltava kuntaliitosneutraali.
- Harkinnanvarainen osuus pidetään jatkossakin osana järjestelmää.

Kuntien toiminnan kehittämisessä on jatkettava tuottavuuden kehittämistä ja palvelutuotannon tehostamista. Valtion ja kuntien vastuita ja työnjakoa on tarkasteltava uudelleen.

Koska kansantalouden kasvun ennakoidaan olevan lähivuosina varsin vaatimatonta, myös kuntien on alennettava toimintamenojen kasvua ennakoidusta. Työvaltaisella kunta-alalla tämä merkitsee, että lähivuosina palkankorotusvaraa ei ole olemassa. Vastuullinen kunnallinen työmarkkina- ja työllisyyspolitiikka edellyttää nyt suurta pidättyvyyttä palkkakustannuksissa, jotta lähivuosina voidaan välttyä laajamittaisilta lomautuksilta ja irtisanomisilta.

Kuntien toiminta, valtio-kuntasuhde

- Kunnat alentavat toimintamenojen kasvua ennakoidusta pidättäytymällä palkkakustannusten kasvattamisesta lähivuosina.
- Kunnat jatkavat ja tehostavat tuottavuuden ja tuloksellisuuden parantamistoimenpiteitä sekä edesauttavat työurien pidentämistä.
- Kunnat jatkavat aktiivisesti kuntalähtöisiä kuntarakenteeseen ja palveluiden järjestämiseen liittyviä rakenteellisia toimia.
- Selvitetään valtion ja kuntien vastuut sekä työnjako ottaen huomioon eri palvelukokonaisuuksien tuleva kehitys ja rahoitusvastuut sekä joustavoitetaan kuntien toimintaa ohjaavaa normistoa tuottavuuden edellytysten parantamiseksi.
- Kuntien tehtäviä ei lisätä eikä nykyisiä laajenneta. Tehtävät saatetaan vastaamaan kuntien rahoitusmahdollisuuksia. Mikäli valtio lisää kuntien tehtäviä tulee sen vastata niiden kustannuksista täysimääräisesti.

Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014–2017

Taustamuistio

Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017

Suomen Kuntaliiton kuntatalousyksikössä on laadittu arvioita kuntien ja kuntayhtymien talouden kehityksestä vuoteen 2017. Laskelmissa arvioidaan erilaisiin kokonaistaloudellisiin vaihtoehtoihin perustuvia kehitysuria ja niiden toteutumiseen liittyviä sopeuttamistoimenpiteitä, jotta tavoitteeksi asetetut kuntatalouden tunnusluvut saavutetaan.

Kokonaistaloudellinen kehitys on keskipitkällä aikavälillä muodostumassa useiden arvioiden mukaan varsin heikoksi, merkittävänä tekijänä on Euroopan talouskehitystä ravisteleva finanssikriisi.

Kuntien menoihin kohdistuu lähivuosina monenkaltaisia kasvupaineita. Väestön ikääntyminen, työvoimavaltaisen kunta-alan henkilöstön saatavuuden turvaaminen sekä pyrkimykset lisätä kuntien velvoitteita ovat kuntien menoja kasvattavia tekijöitä.

Laskelmissa on tarkasteltu kuntataloutta tuloslaskelman sekä rahoituslaskelman pohjalta. Talouskehitys arvioidaan ns. painelaskelman muodossa, jossa vaikuttavina tekijöinä ovat muun muassa väestökehitys ja palvelujen tarve, kunta-alan ansiokehitys, sosiaalivakuutusmaksujen taso, yleinen hinta- ja kustannuskehitys sekä yleinen korkotaso.

Näiden taustatekijöiden oletetun kehityksen pohjalta on arvioitu kuntien ja kuntayhtymien talouden kehitys ilman sopeuttamistoimenpiteitä.

Keskeisenä oletuksena on, että kuntien tehtävät ja velvollisuudet säilyvät mitoitukseltaan tällä hetkellä tiedossa olevassa laajuudessa. Oletuksilla ei oteta sinänsä kantaa mahdollisiin muutoksiin kuntien tehtävissä, niiden järjestämisissä tai tehtävien aiheuttamien menojen rahoituksessa.

Vaihtoehdot ja sopeutuksen suuruus

Laskelmat on tehty kolmen kokonaistaloudellisen vaihtoehdon pohjalta.

Perusura noudattaa valtiovarainministeriön viime joulukuun suhdannekat-sauksessa ennustamaa kokonaistaloudellisesta kehitystä vuosille 2012–2014. Vuoteen 2017 ulottuvassa arviossa on käytetty peruspalvelubudjetin mukaisia oletuksia.

Hitaan kasvun vaihtoehdossa kuntien talouden kehitystä on tarkasteltu ta-loudellisessa ympäristössä, jota leimaa perusuraa hitaampi kokonaistalouden kasvu sekä työllisyystilanteen heikkeneminen. Tähän kehitysvaihtoehtoon

liittyvät tarkasteluajavälinä perusuraa maltillisempi hinta- ja kustannuskehitys sekä matalana pysyvä yleinen korkotas.

Ripeän kasvun vaihtoehdossa kansantuotteen arvo kasvaa perusuraa ripeämmin tuottavuuden kasvun ja paranevan työllisyyden johdosta. Tämä vaihtoehto sisältää myös perusuraa jonkin verran nopeamman hinta- ja kustannuskehityksen sekä yleisen korkotason maltillisen kohoamisen.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen volyymin kehitys on pidetty kussakin vaihtoehdossa samana eli ilman sopeuttamistoimenpiteitä toimintamenojen määrän on arvioitu kasvavan painelaskelman mukaisesti yhden prosentin vuodessa.

Eri vaihtoehdoissa kunta-alan kustannuskehitys eroaa, minkä vuoksi myös toimintamenojen arvon vuotuiset muutokset poikkeavat eri vaihtoehdoissa.

Laskelmissa on lähdetty siitä, että ”kuntien verojärjestelmässä” ei tapahdu tarkasteluajavälillä kuntatalouteen vaikuttavia merkittäviä muutoksia. Niin kuntien tuloverotuksessa kuin yhteisöverotuksessa joidenkin veroparametrien yksityiskohdat voivat muuttua. Tällä hetkellä tiedossa olevat laajat muutostarpeet liittyvät kiinteistöverojärjestelmän uudistamiseen.

Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan. Uudistuksen vaikutuksista ei ole olemassa tällä hetkellä arvioita. Valtionosuuksien kehitys on arvioitu tiedossa olevien leikkauspäätösten ja ns. automaattisten tarkistusten perusteella. Hitaan kasvun vaihtoehdossa kuntien valtionosuuksien leikkauksia on jatkettu vielä vuoden 2015 jälkeen.

Kuntatalouden sopeuttamistarvetta kokonaistasolla eri vaihtoehdoissa on arvioitu siten, että tietyille kuntataloutta kuvaaville tunnusluvuille on asetettu tavoiteluvut tarkasteluajavälille. Tavoitteet koskevat vuosikatteen suhdetta poistoihin sekä lainanhoitokatetta. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta suhteessa kansantuotteeseen on kaikissa vaihtoehdoissa pidetty likimain nykyisen suuruisena. Oletuksena myös on, etteivät kuntien ja kuntayhtymien rahavarat vähene oleellisesti nykyisestä noin neljän miljardin euron kokonaistasosta.

Perusvaihtoehdossa kuntien ja kuntayhtymien vuosikate näyttäisi vuoteen 2017 mennessä puolittuvan viime vuoden noin kahden miljardin tasosta. Hitaan kasvun vaihtoehdossa yhteenlasketut vuosikatteen alenisivat nollassa vuonna 2017. Tällainen kehityssuunta ei ole mahdollista, vaan kunnat joutuvatkin sopeuttamaan menonsa käytettävissä olevien resurssien puitteisiin. Ripeän kasvun vaihtoehdossa kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate pysyisi nykytasollaan. Tunnusluvuille asetettuihin tavoitteisiin pääseminen edellyttäisi tässäkin vaihtoehdossa sopeuttamistoimenpiteitä.

Sopeutuksen laajuus eri vaihtoehdoissa

Sopeuttamistoimenpiteinä on tarkasteltu kuntatalouden kahta keskeistä käytettävissä olevaa keinoa: kunnan tuloveroprosentin muuttamista sekä toimintamenojen kasvunopeuden hidastamista.

Arvioitu kuntatalouden sopeutustarve perusuran mukaisessa kehityksessä on vuositasolla keskimäärin noin 0,5 miljardia euroa, eli yhteensä tarkastelukaudella noin 2,2 miljardia euroa.

Sopeutuksen toteuttaminen pelkästään kuntien veroprosentteja nostamalla merkitsisi, että keskimääräinen veroprosentti laskennallisesti kohoaisi tarkastelukauden loppuun mennessä (2017) keskimäärin noin kaksi prosenttiyksikköä.

Jos sopeutus toteutettaisiin kokonaan alentamalla toimintamenoja, se merkitsisi niiden supistamista keskimäärin runsaalla prosenttiyksiköllä vuodessa ennakoidusta.

Vastaava vuotuinen sopeutustarve heikossa kehityksessä on noin 0,8 miljardia euroa vuositasolla, eli noin 3,2 miljardia euroa tarkastelukaudella.

Kunnallisveron laskennallinen korotustarve tässä vaihtoehdossa on keskimäärin noin 3 prosenttiyksikköä tarkastelukauden loppuun, vuoteen 2017 mennessä, mikäli koko sopeutustarve tehdään kunnallisveroa korottamalla.

Jos sopeutus toteutettaisiin kokonaan alentamalla toimintamenoja ennakoidusta, vuosittainen supistustarve on keskimäärin noin kaksi prosenttiyksikköä.

Ripeässä talouskehityksessä sopeutustarve tarkastelukaudella on noin 1,2 miljardia euroa eli noin 0,3 miljardia euroa vuodessa.

Kunnallisverosopeutuksena tämä johtaisi laskennallisesti runsaan yhden prosenttiyksikön kunnallisveron korotustarpeeseen tarkastelukaudella.

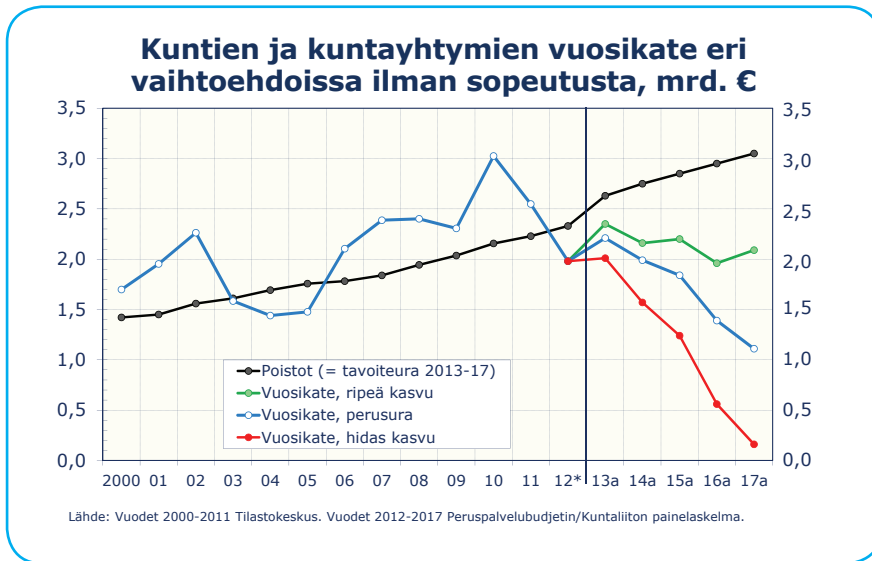
Jos sopeutus toteutettaisiin alentamalla toimintamenojen kasvua ennakoidusta, vuosittainen sopeutustarve olisi noin 0,7 prosenttiyksikköä.

Yksittäisellä kunnalla on käytettävissään myös monia muita sopeuttamistoimenpiteitä kuten muun muassa toimintatulojen lisääminen, kiinteistöveroprosenttien korottaminen, lainanhoitokustannuksiin (korot ja lyhennykset) vaikuttaminen, rahavarojen supistaminen, omaisuuden myyminen tai omistamiseen liittyvät muut järjestelyt sekä investointien mahdollinen uudelleenarviointi.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että kunta- ja palvelurakenteeseen liittyvät toimet voivat myös olla merkittävä osa sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeuttamista voidaan hakea myös muun muassa palvelujärjestelmiä uudistamalla, kuntaliitoksilla, kuntien välistä yhteistyötä edelleen kehittämällä, lomautuksilla sekä voimavarojen entistä tehokkaammalla käytöllä.

Näiden edellä esitettyjen seikkojen arvioiminen ja lisääminen tarkastelukehikkoon olisi laajentanut erittäin paljon arviointi- ja laskentatyötä sekä

lisännyt tulkinnanvaraisuutta. Tämän vuoksi laskelmissa on tarkasteltu vain yllä mainittuja kahta keskeistä kuntien käytössä olevaa muuttujaa. Ne antavat riittävän kuvan sopeuttamistoimen mittaluokasta euroissa ilmaistuina.

Kunnat merkittävin julkisen talouden sopeuttaja

Vaikka vuodesta 2014 alkaen valtion omat määrärahasäästöt kasvavat merkittävästi, ovat jo päätetyt 1,1 miljardin euron peruspalvelujen valtionosuusleikkaukset vuoden 2015 tasolla noin puolet kaikista valtion talouden jo päätetyistä säästötoimenpiteistä. Peruspalvelujen valtionosuusleikkausten lisäksi tulevat opetustoimen leikkaukset.

Valtio, kunnat ja sosiaaliturvarahastot muodostavat julkisen talouden kokonaisuuden.

Kuntien toimintaa ohjaa pitkälti lainsäädäntö ja tehtävät on hoidettava taloustilanteesta riippumatta. Suomen kunnat pystyvät hoitamaan tehtävänsä kansainvälisesti vertaillen tehokkaasti ja tuottavasti. Muun muassa Ruotsiin verrattuna selviämme paikallishallinnon velvoitteista peräti 5 prosenttiyksikköä pienemmällä BKT-osuudella.

Koska merkittäviä toiminnan supistus tai tehostamismahdollisuuksia ei nykytilanteen puitteissa kunnilla enää ole, johtavat mahdolliset valtionosuuksien lisäleikkaukset kuntien veroprosenttien korottamiseen eikä niillä siten ole vaikutusta julkisen talouden tasapainoon tai kestävyysvajeen hallintaan.

Investointien ylläpitäminen / elvytys

Tällä hetkellä Suomeen eivät investoi riittävästi suomalaiset eivätkä ulkomaiset yritykset.

Tehdasteollisuuden kiinteät investoinnit kasvoivat viime vuonna noin seitsemän prosenttia vuodesta 2011 noin 3,3 miljardiin euroon. Viime vuonna tehdasteollisuuden kiinteät investoinnit olivat yhteensä 3,5 miljardia euroa. EK:n investointitiedustelun perusteella kiinteät investoinnit laskevat tänä vuonna peräti yhdeksän prosenttia noin 3,2 miljardiin euroon.

Näin alhaisella investointiasteella ei kyetä uusintamaan edes käytössä olevaa tuotannollista kiinteää pääomakantaa eikä siihen liittyviä rahoituksellisia pääomia.

Tässä tilanteessa tärkeätä on, että kunnat osaltaan pitävät investointitoimintaa yllä ja panostavat myös elinkeinopolitiikkaa tukeviin investointeihin toimivaltansa puitteissa.

Erityisen tärkeällä sijalla työllisyysnäkökulmasta on kuntien peruseronkorjauskohteet ja niiden ripeä käynnistäminen nyt, kun investointitoiminta koko kansantaloudessa on alenemassa.

Kosteus- ja homevauriot

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on teettänyt rakennusten kosteus- ja homeongelmia koskeneen tutkimuksen. Tutkimuksen mukaan kosteus- ja homeongelmat ovat edelleen valtava kansanterveyteen ja -talouteen vaikuttava ongelma, joka vaatii selkeästi pikaisia toimenpiteitä. Kuntaliiton selvityksen mukaan ongelmat kasvavat edelleen kuntien rakennuskannassa.

Maamme rakennuskannan kokonaisarvo vuonna 2011 oli yhteensä noin 360 miljardia euroa. Siihen on sitoutunut noin 30–50 mrd. euroa korjausvelkaa (Rakennetun omaisuuden tila, ROTI 2011). Kuntien ja kuntayhtymien osuus rakennuskannasta on noin 9 %.

Merkittävien kosteus- ja homevaurioiden esiintyvyys on tutkimuksen mukaan kouluissa ja päiväkodeissa 12–18 %, hoitolaitoksissa 20–26 % ja toimistoissa 2,5–5 % kerrosalasta. Kuntapalveluihin tarkoitetuissa sellaisissa toimitiloissa, joissa on kosteus- ja homevaurioita, on palvelujen käyttäjinä ja kunnan työntekijöinä noin 250 000–300 000 henkilöä.

Pelkästään kosteus- ja homevaurioihin liittyvien terveyshaittojen vuosikustannusten arvioidaan olevan lähes puoli miljardia euroa. Kyse on valtavasta kansantaloudellisesta ongelmasta, johon tulee puuttua heti.

Kunnissa on kiireellistä korjausta odottavia kohteita runsaasti, mistä osoituksena vuoden 2012 avustushakemusten valtava määrä. Kunnissa on valmius hankkeiden ripeään aloitukseen. Tämän varmistamiseksi valtion tulisi

- **myöntää kevään 2013 lisätalousarviossa kuntien rakennusten kosteus- ja homevauriokorjauksiin tukea 200 milj. euroa.**

Tuen suuruus olisi 20 % kokonaiskustannuksista rakennusaikaisena. Tuki kohdennettaisiin ensisijaisesti päiväkotien, koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten korjauksiin. Tuen ehtona olisi, että hankkeet perustuvat asiantunteisiin tutkimuksiin, suunnitelmiin ja toteutus riittävään valvontaan.

ROTI-raportin mukaan kuntien rakennuskannassa on lähes 5 miljardin euron korjausvelka. On selvää, että muodostuneella korjausvelalla ja kosteus- ja homevaurioilla on selvä yhteys toisiinsa.

Rakennuskantaan on sitoutunut myös merkittävä säästöpotentiaali toimintojen ja tilankäytön tehostamisen ja energiansäästön kautta.

Valtavan korjausvelan ja sisäilmaongelmien vuoksi kunnat ovat joutumassa tilanteeseen, jossa palvelutuotannossa olevan rakennuskannan korjaamiseen ei yksinkertaisesti ole taloudellisia edellytyksiä.

Kokonaiskehittämisen ratkaisuinä olisivat innovatiiviset toimitilastrategiat, jotka perustuvat omistajapolitiittisiin linjauksiin ja omistajaohjaukseen, kuntien toimialojen tiiviiseen yhteistyöhön, innovatiiviseen palvelutuotantoon ja siihen liittyviin prosesseihin sekä kuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Tämän varmistamiseksi valtion tulisi

- **myöntää vuosille 2014–2017 kuntien rakennusten peruskorjauksiin sekä kosteus- ja homevauriokorjauksiin rakennusaikaista tukea 200 milj. euroa/vuosi. Tuen suuruus olisi 20 % hyväksytyistä kokonaiskustannuksista.**

Tukea saisi rakennuskannan kuntoselvityksiin, toimitilastrategioiden laadintaan sekä korjausten suunnitteluun ja toteutukseen. Tuki kohdennettaisiin koko rakennuskantaan kuitenkin ensisijaisesti päiväkotien, koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin. Tuen ehtona on, että kunnan koko rakennuskannan kunto ja korjaustarve on selvitetty ja kuntaan on laadittu toimitilastrategia, jossa on huomioitu kunnan pitkäkätähtäimen palvelutarpeet, prosessit, toiminnot ja niiden pohjalta saadut tilatarpeet.

Edellä mainituilla panostuksilla pystyttäisiin kuntien rakennuskannan sisäilmasto-ongelmat ja kasvava korjausvelka saamaan osaltaan hallintaan ja parantamaan energiataloutta sekä luomaan edellytykset kuntien omalle pitkäjälleiteiselle ja ennakoivalle kiinteistönpidolle.

Asuntotuotannon edellytysten parantaminen

Kunnan tulee aktiivisesti vaikuttaa asumisen kohtuuhintaisuuteen huolehtimalla riittävästä tonttitarjonnasta. Lisäksi kunnan tulee pyrkiä vaikuttamaan

kohtuuhintaisia asuntoja rakennuttavien toimijoiden määrään luomalla toimintaedellytyksiä ja osallistumalla tarvittaessa itse asuntojen rakennuttamiseen.

Kunnilla on suuri taloudellinen vastuu kaavoitettujen tonttien saamiseksi rakennuskelpoisiksi. Kunta vastaa kaduista, vesihuollosta, yleisistä alueista ja asukkaiden tarvitsemista peruspalveluista. Liian usein myös valtiolle kuuluvia liikennehankkeiden kustannuksia siirtyy kuntien hoidettavaksi.

Kuntien edellytyksiä tarjota rakentamiskelpoisia tontteja on tuettava

Valtion ja suurimpien kasvuseutujen MAL-aiesopimukset ja nyt käynnistymässä olevat kasvusopimukset ovat hyvä väline suunnata valtion ja kuntien toimia asuntotuotannon edistämiseksi. Kunnat ovat sitoutuneet edistämään tehokkaampaa kaavoitusta ja maapolitiikkaa, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästään. Asunto- ja kaavatuotannon määrän rullaava seuranta on organisoitu ja käynnistetty. Kuntien näkökulmasta valtion panokset ovat kuitenkin olleet riittämättömiä. Sopimusmenettelyjen onnistuminen edellyttää, että valtio pystyy osaltaan panostamaan sopimuksiin.

Kunnan tonttituotantoa tulee edistää valtion avustuksilla. Infra-avustusten tason tulee olla riittävä, vähintäänkin Asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa esitetty 15 miljoonaa euroa. Elvytystoimena tarvittaisiin määräaikainen infra-avustus peruskorjaukseen, joka suunnattaisiin muillekin kuin MAL-seuduille. Tällainen avustus helpottaisi merkittävästi tonttien saattamista rakennuskelpoiseksi ja lisäisi erityisesti täydennysrakentamista. Tämä olisi myös työllisyysden kannalta tehokas toimi.

Ns. pienten liikennehankkeiden rahoitukseen on suunnattava riittävästi rahoitusta. Tämä voi tapahtua aikaistamalla Liikennepoliittisen selonteon linjaamaan vuonna 2016 suunniteltua vuosittaista 100 miljoonan euron siirtoa kehittämishankkeista pieniin investointeihin ja ylläpitoon.

Kohtuuhintaisten asuntojen kysyntään on vastattava

Kunnan tulee huolehtia kaikkien kuntalaistensa asumisen edellytyksistä. Kohtuuhintaisten asuntotarjonnan merkitys työvoiman liikkuvuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää.

Sosiaalisten vuokra-asuntojen lisäksi asumisoikeusasunnoista on tullut osa kohtuuhintaista asuntotarjontaa asuntomarkkinoilla. Asumisoikeusasuntoja tarvitaan myös muilla kasvavilla kaupunkiseuduilla kuin

aiesopimuspaikkakunnilla toisin kuin asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa on todettu.

Helsingin seudullakin olisi nähtävä seudun kuntien asuntotarjontaan kohdistuva erilainen kysyntä ja eri alueiden erilaiset olosuhteet. Asumisoikeusasuntojen tuotantoa pystytään lisäämään nopeasti, koska tontinvarauksia ja valmiita suunnitelmia ja on jo runsaasti. Valtio voi päästää ne tuotantoon lisäämättä kustannuksiaan.

Kasvukeskusten vuokra-asuntotuotantoa tulee edistää käynnistysavustuksilla, joiden vaikuttavuus on osoittautunut hyväksi.

Asuntojen korjaus-, energia- ja hissiavustusten tasoa pitää nostaa eikä laskea.

Valtion asettamat tavoitteet laitosasumisen vähentämiseksi eivät toteudu ilman määrätietoista asunto- ja kiinteistökannan kehittämistä. Valtionavustukset ovat ainoa asuntopoliittinen panostus, jolla valtio tukee tavoitteen saavuttamista. Määrärahat korjausavustuksiin (ml. hissien jälkiasennus) ovat lähes puolittuneet viime vuosien aikana siitä huolimatta, että Asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa päätettiin turvata vanhusten korjausavustusten riittävyys.

Kuntaliitto esittää 50 miljoonan euron lisärahoitusta ikääntyneiden asumisohjelman toteuttamiseen kohdennettavaksi asuntojen esteettömyyskorjauksiin (ml. hissien jälkiasennustuki).

Kuntien vuokraloyhtiöiden rakennuttamismahdollisuuksien tukeminen

Asumisen tuki- ja rahoitusjärjestelmä ei nyky muodossaan ohjaa investointeja sellaiseen vuokra-asuntotuotantoon, joka tasapainottaisi asuntomarkkinoita. Siksi kunnista ja niiden omistamista vuokraloyhtiöistä on tullut keskeisin toimija sosiaalisessa vuokra-asuntotuotannossa ja -omistamisessa. Kuntayhtiöiden asuntopoliittinen painoarvo on siis lisääntynyt merkittävästi.

Kuntien rahoitusvastuut ovat lisääntyneet, kun merkittävä määrä takausvastuita on siirtynyt valtiolta kunnille korkeakorkoisten valtionlainojen konvertoinneissa. Asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa on päätetty selvittää vanhasta lainakannasta aiheutuvien rahoituskustannusten kohtuullistamista. Tältä osin tulee käynnistää tilannekartoitus, jossa heikon kantokyvyn omaavien kuntien lainarasite selvitetään.

Rahoituskustannusten helpottamiseksi tarvittavat päätökset tulee tehdä viipymättä normalisoimalla lainojen korko markkinakoron ta-

solle. Valtion uutta tukea ei tarvita, ja toimenpide helpottaa yhtiöiden liikkumavaraa niiden kehittäessä asuntokantaansa nykyistä kysyntää vastaavaksi.

Kunnilla on vahva sekä elinkeinopoliittinen että sosiaalipoliittinen intressi vuokra-asuntojen tuottamiseen. Kuntayhtiöissä valtion tukijärjestelmän tavoite toteutuu myös pitkällä aikavälillä: Kuntayhtiöiden vuokralatot säilyvät kohtuuhintaisina vuokra-asuntoina myös ara-rajoitusten päätyttyä. Tuki kohdentuu asukkaalle, eikä tuen valuminen omistajalle ole riski valtiolle. Siten kuntayhtiöiden toimintaedellytysten tukeminen on asuntopoliittisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistä ja tehokasta.

Erityisesti ilmastopoliittikkaan liittyvät rakentamismääräykset tulevat jatkossakin lisäämään asuntorakentamisen kustannuksia. Asuntotuotantoa ohjaavien normien kustannusvaikutukset on selvitettävä erikseen jokaisen säädöksen tullessa voimaan.

Ara-tuotannon osalta uusia kustannuksia on kompensoitava siten, että ara-tuotantoa rakennuttavien yhtiöiden määrä säilyy edes nykytasolla. Uusien toimijoiden houkuttelun sijaan valtion tulisi turvata nykyisten yhtiöiden elinkelpoisuus.

Asumisen tuki- ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen

Järjestelmän asuntopoliittiset heikkoudet ovat olleet jo pitkään nähtävillä. Järjestelmän uudistaminen tulisi käynnistää mahdollisimman nopeasti etenkin Helsingin seudulle patoutuvan asuntokysynnän purkamiseksi. Asuntotuotannon tukijärjestelmä tulee uudistaa asuntopoliittisin perustein. Ollakseen toimiva järjestelmän tulee lisätä ennakoitavuutta ja siten helpottaa kohtuuhintaiseen tuotantoon pyrkivien yhtiöiden mahdollisuutta suunnitelmalliseen rakennuttamiseen.

Rahoitusmarkkinat ja kuntien varainhankinta

Suomen valtiolla on kolmelta kansainväliseltä luokituslaitokselta – Fitch, Moody's ja Standard & Poor's paras AAA-luottoluokitus. Eurokriisiin liittyvät taloudelliset ja poliittiset riskit ovat kuitenkin yhä olemassa ja luovat luottoluokitukselle haasteita. Kriisi on osoittanut euroalueen keskinäisen riippuvuuden, jonka vuoksi EU:n tasolla finanssi- ja talouspolitiikan koordinaatiota on pyritty uudistamaan. Uudistuksilla tulee olemaan vaikutuksia myös Suomen julkisen sektorin EMU-velan hallinnalle ja valvonnalle.

Suomen vahvuuksia on kansainvälisesti vertaillen suhteellisen alhainen julkinen velka, mutta riskit velan kasvulle ovat kuitenkin oleelliset. Kun valtion

luottokelpoisuus on käytännössä julkisen vallan luottokelpoisuuden yläraja, Suomen koko julkisen sektorin varainhankinnan turvaamiseksi parhaan luokituksen säilyminen on ensiarvoisen tärkeätä. Keskeisin ulkoisia tekijöitä koskeva kysymys on, koheneeko ympäröivä talous riittävästi ja tarpeeksi ajoissa. Lisäksi EU:n mahdollinen kahtiajaon syventyminen saattaa vaikuttaa euron näkyymiin sekä lainarahan hintaan.

Kriisin keskellä myös Suomen kuntien korkein luottokelpoisuus on säilynyt. Taustalla on Kuntien Takauskeskuksen lakisääteinen perustehtävä; kuntien yhteisen, Kuntarahoitusta Oy:n kautta järjestetyn varainhankinnan turvaaminen ja kehittäminen. Kuitenkin esimerkiksi Standard & Poor's on todennut, että varainhankintajärjestelmän luottoluokituksen säilyminen parhaana edellyttää jatkossakin valtionosuuksien, kansallisen tasausjärjestelmän ja sitä täydentävien harkinnanvaraisten valtion tukien jatkuvuutta. Valtio-kuntayhteistyöhön on siis edelleen kiinnitettävä huomiota, mm. peruspalvelu- ja kriisikuntamenettelyissä.

Talouden kiristyessä kunnat eivät kykene lisäämään investointeja, vaikka tarvetta peruskorjauksiin ja uusiin investointeihin on merkittävästi. Investointien tukemiseksi ja rakennusalan elvyttämiseksi tärkeätä onkin valtion tuki erityisesti peruskorjaustoiminnan elvyttämiseen.

Elinkeino- ja arvonlisäverolainsäädännön tarkistaminen koskien verotuksen jakotusta ns. elinkaarimalleissa voisi edesauttaa muun muassa tarpeellisten ja mittavien sairaalainvestointien käynnistymistä.

Kuntien toimenpiteet

Kuntien oikeus päättää omasta lainanotostaan on tehokkaasti estänyt moraalikadon. Suurten muutosten keskellä velkaantumisen hallinnan kannalta on tärkeää ennakoida muutosten merkitys kunnan toimintojen rahoituksen ja vastuiden näkökulmasta. Tärkeätä onkin arvioida, missä määrin kunnat voivat tosiasiallisesti ja itsenäisesti vaikuttaa vastuullaan oleviin tehtäviin ja niiden rahoitukseen tulevaisuudessa.

Vallitseva ja muuttuva rahoitustilanne ja lainsäädäntö voivat vaikuttaa kuntien rahoituksen saatavuuteen. Mahdollinen muun kuin Kuntien Takauskeskuksen takaaman rahoituksen kiristyminen saattaa johtaa Kuntarahoitukseen edelleen vahvistumiseen kuntien luottotajana. Pankkien ongelmia ja niihin kohdistuvaa sääntelyä on syytä tarkkailla. Myös Kuntarahoitusta on joutunut korottamaan marginaalejaan valmistautuessaan kiristyvään sääntelyyn ja pääomavaatimuksiin.

Hyvä ulkoinen riskienhallinta tarkoittaa, että merkittävimmät ulkoiset riskit on tunnistettu ja niitä seurataan kokonaisvaltaisesti ja uskottavan riskienhallintastrategian mukaisesti. Kuntien tulee toimia tehokkaasti ja edistää

.....

oman kuntansa ja alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Toisaalta elinkeinojen tukemiseen tähtäävissä investoinneissa mukana olo voi lisätä kunnan haasteita.

Eri rahoitusmalleja on tarkasteltava huolellisesti, jotta vältetään ei-toivotut vaikutukset. Matalan korkotason vallitessakin rahoitusta tulee käyttää oikein perustein – lyhytaikaista pääsääntöisesti maksuvalmiuden hoitoon, pitkäaikaista investointien rahoitukseen.

Kuntien lainakannan kehitys ja valvonta

Kuntien ja kuntayhtymien lainakannan hoitaminen ei tällä hetkellä ole useimmissa kunnissa merkittävä ongelma, mutta lainakannan kasvuun tulee suhtautua kriittisesti. Lainakantaa kasvattavat tehtävien lisääntyminen ja investointipaineet. Korkotaso on yhä poikkeuksellisen matala ja korkojen nousu yhdistyneenä lainakannan kasvuun voi aiheuttaa huomattavia ongelmia.

Lainakantaa voidaan seurata suhteessa talouden yleiseen kehitykseen. Kuntien lainakanta on viime vuosina ollut noin 7 % suhteessa bruttokansantuotteeseen eikä suhdeluvun jatkossakaan ole syytä nousta oleellisesti korkeammaksi. Vuosina 2013–2017 lainakannan suhde bruttokansantuotteeseen näyttää kuitenkin selkeästi nousevan kaikissa talouden skenaarioissa.

Toinen lainakannan seurantatapa on suhteuttaa kuntien velkaantuneisuus siihen rahamäärään, joka kunnilla on vuosittain käytettävissä lainojen lyhennyksiin ja korkoihin, jolloin mitataan lainanhoitokatetta. Mm. korkoriskin vuoksi on perusteltua pyrkiä tasapainosuhdelukua 1 suurempaan lainanhoitokatteeseen (suositeltava suhdeluku 1,5).

Valtion kehysmenettely ei sellaisenaan sovellu yksittäisten kuntien ohjaukseen, sillä suuri osa menoista ei ole kunnan päätösvallassa. Lainakantaan vaikuttavat kunnan oman taloudellisen tilanteen lisäksi mm. konsernirakenne, rahoitusstrategia, kunnan kehitysvaihe ja kunnan hoitamat tehtävät sekä kunnan todellinen rahoitusasema mm. omaisuus. Näin ollen kuntien lainanhoitokyvyssä ja -tarpeessa on merkittäviä eroja, joten esimerkiksi lainakaton asettaminen ei ole mahdollista.

Velkaantumisen hallinnan ohella myös muiden rahoitusriskien, ennen kaikkea korkoriskien hallinta on erityisen tärkeitä. Tarve riskien aktiiviseen hallintaan on lisääntynyt, mutta suhtautuminen riskeihin on kuitenkin kuntakohtaista. Kunnat ovat erilaisissa tilanteissa ja mahdollisuudet ja resurssit käyttää erilaisia rahoitustuotteita vaihtelevat paljon. Näin ollen yhtenäistä suositusta suojautumisen tasoista, käytettävistä rahoitusvälineistä tai muista

menettelytavoista ei ole mahdollista antaa. Kunnan tärkeimpinä tavoitteina riskien hallinnassa tulee olla kunnalle oleellisten riskien tunnistaminen, riskirajojen määrittely sekä ennakoitavuuden parantaminen. Myös konkreettisten toimenpiteiden seuranta ja valvonta korostuvat kuntalain kokonaisuudistuksessa.

Myös kuntien maksuvalmiuden kehitystä on syytä seurata. Yleisesti ottaen varat ovat järkevä yhdistelmä maksuvalmiusjärjestelyjä ja omia käteisvaroja. Maksuvalmiussuunnittelusta tai kassanhallinnasta ei kuitenkaan ole sitovia yleisohjeita eikä käteisvarojen vähimmäistasoa ole valtakunnallisesti määritetty.

Valtio-kuntasuhde

Hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu noudattamaan hallitusohjelmassa asetettua menosääntöä ja siihen perustuvaa ensimmäistä kehyspäätöstä ja toimenpiteitä toteutetaan vaalikaudella kehyspäätöksen mukaisesti,

Peruspalveluohjelma on osa kehysmenettelyä. Peruspalveluohjelmaan on koottu hallitusohjelmaan sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet, joiden tulee mahtua valtiontalouden kehyksiin. Hallitusohjelman mukaan

- peruspalveluohjelman pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta vahvistetaan tavoitteena kuntatalouden nykyistä parempi ennakointi,
- valtio-kunta neuvottelumenettelyä kehitetään niin, että kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien kustannus- ja vaikutusarviointia parannetaan,
- arvioidaan mahdollisuudet vähentää kuntien velvoitteita sekä
- kuntatalouden vakautta ja kestävyyttä edistetään mm. rajoittamalla kuntien tehtävien laajentamista (sekä vanhoissa että uusissa tehtävissä).

Peruspalveluohjelman mukaan uusille ja nykyisten tehtävien ja velvoitteiden lisäämiselle ja laajentamiselle osoitetaan välittömästi valtion rahoitusosuutena yli puolet todellisista kustannuksista hallitusohjelman mukaisesti.

Vanhuspalvelulaki tulee voimaan vuoden 2013 elokuussa. Valtion tuen osuudeksi on päätetty 54,3 %.

Peruspalveluohjelmaa edelleen kehitettävä

Hallitusohjelma, valtiontalouden kehyspäätös ja peruspalveluohjelma sisältävät myös runsaasti kehittämishankkeita erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja kulttuuritoimissa. Peruspalveluohjelmaan näitä on kirjattu yhteensä 25. Näistä valtaosa tulee lisäämään sekä kuntien kustannuksia että kuntiin kohdistuvia normeja. Näiden hankkeiden lähtökohdat ja

käytännön toteutus ovat siten ristiriidassa edellä mainittujen taloudellisten tavoitteiden ja ohjauskeinojen kanssa:

Hankkeiden kustannusarviot pakotetaan kehyspäättökseen mutta toteutuneet kustannukset ovat olleet säännönmukaisesti arvioitua suuremmat, jolloin lisäkustannukset tulevat valtionosuusjärjestelmään sisältyvässä kustannustenjaon tarkistuksessa sekä valtion että kuntien maksettavaksi. Tästä syystä kehyspäättökseen ja peruspalveluohjelmaan sisältyvät arviot kuntien menokehityksestä eivät ole riittävän luotettavia ja yksittäiset kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeet säännönmukaisesti lisäävät kuntien velvoitteita ja kuntien toiminnan sääntelyä.

Lisäksi on otettava huomioon, että lainsäädäntöhankkeille osoitetuista lisämäärärahoista huolimatta kunnat joutuvat julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen ja mahdollisesti vielä toteutettavien valtionosuusleikkausten vuoksi toteuttamaan hankkeet täytäntöön merkittävästi nykyistä alemmalla tulopohjalla. Kasvavien sosiaali- ja terveydenhuollon menojen osalta kuntien rahoitusosuus on täällä hetkellä jo 70 % mikä automaattisesti merkitsee kuntien talouden kiristymistä. Niin sanottu kestävyysvajeen hallinta liittyy juuri tähän.

Edellä mainittuja hallitusohjelman kirjauksia tarkennettiin vuosille 2013–2016 hyväksytyssä peruspalveluohjelmassa. Peruspalveluohjelman mukaan selvitetään mahdollisuudet kuntien velvoitteiden vähentämiseen ja normien joustavoittamiseen.

Taloudellisten ohjausvaikutusten lisääminen

Hallitusohjelmaan, valtiontalouden kehyksiin ja peruspalveluohjelmaan sisältyvät keinot kuntatalouden ennakoinnin ja ohjauksen parantamiseksi tulee aidosti ottaa käyttöön. Tämä edellyttää että:

- lähtökohtaisesti kuntien tehtävien laajennuksia ei toteuteta eikä lisäkustannuksia aiheuttavia uusia normeja anneta ennen kuin on tehty poliittiset johtopäätökset kuntien tehtävien arviointityöryhmän ehdotusten pohjalta.
- kuntien ja valtion tehtävien jakoa arvioidaan uudelleen. Kuntien toimeentulotuen normitetun osuuden siirto Kelalle ja valtion rahoitusvastuulle tai omaishoidon tuen siirto Kelalle ovat esimerkkejä tehtävistä, joiden osalta siirtoa tulisi harkita.
- Kuntaliitto tukee VM:n asettaman kuntien tehtävien arviointityöryhmän ehdotusta erillisen jaoston perustamiseksi KUTHANEK:n alaisuuteen arvioimaan ministeriöiden esitysten talousvaikutuksia. Toinen vaihtoehto on erillisen riippumattoman toimielimen perustaminen tätä tehtävää varten.

- **uudet tehtävät ja tehtävälaajennukset tulee lainsäädännössä sopeuttaa riippumattomasti suoritettujen taloudellisten vaikutusten arviointien mukaiseen ja valtiontalouden kehyksissä varattuun menonlisäyso- tasoon.**
- **uusien tai laajenevien tehtävien ja velvoitteiden valtionosuusprosentti nostetaan 100 prosenttiin. Tällöin alkuvaiheen rahoitusvastuun julkis- ten tehtävien lisäämisestä kantaa se taho, joka lisäyksistä on päättänyt.**

Vaikean taloustilanteen lisäksi kunnilla on edessään muutoinkin hyvin suuret haasteet, joista merkittävimmät liittyvät väestön ikääntymiseen, työllisyyteen ja julkisen talouden kestävyysvajeen hallintaan.

Kuntatalouden sopeutumiseksi toimintamenojen kasvun hillinnän, kuntien verorahoituksen kehittämisen ja investointitoiminnan ylläpitämisen lisäksi tarvitaan muutoksia myös valtio-kunta sekä kansalaisten suhteessa julkisiin toimijoihin. Myös rakenteita on uudistettava julkisen talouden kestävyysvajeen hallitsemiseksi.

- **Kuntien ja laajemminkin julkisen vallan ja kansalaisten välisen vastuun raja on määriteltävä uudelleen. Julkista vastuuta ei voida enää kasvattaa ilman että jostain vastaavasti luovutaan.**
- **Kuntien toimintojen tehostamista ja tuloksellisuuden parantamis- ta edistetään joustavoittamalla kuntien toimintaa ohjaavaa valtion normistoa, kehittämällä tuloksekkaampia toimintatapoja ja vaikut- tavuuden mittaamenetelmiä sekä hyödyntämällä paremmin ICT:n mahdollisuuksia.**

Rakenteellisilla muutoksilla, kuten kunta- ja palvelurakenteella on merkittä- vää vaikutusta pidemmällä aikavälillä. Kuntataloudenkin osalta suurimmat vaikutukset tulevat kuitenkin talous- ja työllisyyskehityksestä. On tärkeää, että kunnilla on voimavaroja panostaa myös elinvoimapolitiikkaan tulopoh- jansa vahvistamiseksi.

- **Kunnat vaikuttavat osaltaan työurien pidentämiseen kehittämällä erityisesti varhaisen tuen toimintamalleja ja edistämällä henkilöstön työhyvinvointia yhdessä työntekijöiden kanssa. Näin vaikutetaan niin eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen kuin sairauspoissaolojen sekä varhemaksu menojen pienentymiseen.**
- **Lisäksi kunnille tulee siirtää kokonaisvastuu perusopetuksena päättä- vien nuorten toisen asteen koulutuksesta sekä lisätä kuntien vastuuta pitkäaikaistyöttömien aktivoinnista. Valtion on osaltaan turvattava kunnille riittävät voimavarat uudistusten toteuttamiseksi.**

Näiden toimenpiteiden toteuttaminen on tehtävä hyvässä ja rakentavassa yhteistyössä valtion kanssa niin, että vastuut ja rahoitusmahdollisuudet varmistetaan sekä työllisyyspoliittisen kuntakokeilun tulokset hyödynnetään täysimääräisesti.

Kuntauudistus

Perustana uudistuksille tulee olla kuntien järjestämismvastuun säilyttäminen. Niin voidaan turvata alueellisesti olosuhteiltaan hyvin erilaisten kuntien menestyksenkäs toiminta ja tuloksekkaasti tuotetut palvelut koko maassa.

- **Kuntarakennetta ja kuntien palvelujen tuotantorakenteita tulee uudistaa vapaaehtoisuuteen perustuen kuntalähtöisesti tiivistäen ja tehostaen samalla kuntien keskinäistä yhteistyötä.**

Kuntarakenneuudistus voi olla kuntalähtöinen vain, jos kunnat itse ovat aloitteellisia ja uudistuksessa otetaan huomioon alueelliset erityispiirteet. Keskeistä on tarkastella kuntarakennetta ja kuntaperustaista palvelujärjestelmää kokonaisuutena asukkaiden ja palveluiden toimivuuden näkökulmasta. Miten maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskeva päätöksenteko saadaan esimerkiksi koko kaupunkiseudun näkökulmasta parhaiten järjestettyä? Miten koulutuksen toinen aste tai sosiaali- ja terveydenhuolto kuntaperusteisesti alueilla hoidetaan?

Rakenneselvitykset ja kuntien yhteistyö

Kuntien rakenneselvityksen kohteena tulee olla kuntien yhdistymisen ohella myös kuntien yhteistyö. Näin vältetään monilta erillisselvityksiltä ja turvataan kuntien vapaaehtoinen osallistuminen selvityksiin. Kuntien kannattaa olla aktiivisia, jotta selvitykset voidaan tehdä laaja-alaisesti ja kuntalähtöisesti. Kuntien on syytä omaehtoisesti selvittää ja itse päättää tulevaisuudestaan. Alueellisesti kuntien pitää tuntee yhteinen vastuu tulevaisuudesta ja löytää yhteiset alueelliset ratkaisut. Tällaista kuntien oma-aloitteellisuutta onkin tapahtunut varsin laajasti eri puolilla maata.

Kuntaliitokset

Kuntaliitokset nostavat kustannuksia hieman ennen ja jälkeen kuntaliitoksen toteutusta. Siksi onkin ollut perusteltua, että valtio on osallistunut näiden kustannusten rahoittamiseen yhdistymisavustuksin. Samoin useimmissa kuntaliitoksissa kunnat menettävät valtiosuosuuksia verrattuna siihen, että ne jatkaisivat erillään. Siksi on tärkeää valtiosuosuusjärjestelmän uudistuksessa

pyrkii mahdollisimman kuntaliitosneutraaliin järjestelmään sekä toisaalta jatkaa valtionosuuksien menetyksen kompensoimista kunnille täysimääräisesti viiden vuoden ajan liitoksen jälkeen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen uudistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus sekä keskiasteen koulutuksen rakenneuudistus on myös toteutettava kuntien kanssa kuntia kuullen. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksessa on tärkeää erityisesti perustasolla lisätä sosiaali- ja terveystalouden integraatiota, aikaansaada perus- ja erikoissairaanhoidon välille saumattomat hoitoketjut sekä keskittää erityisesti erityisen vaativaa erikoissairaanhoidon nykyistä harvempiin toimipisteisiin.

Lukion ja ammatillisen koulutuksen rakenteellisen uudistamisen toimivaltana on kunnilla koulutuksen järjestäjinä. Uudistusten lähtökohtana tulee olla kuntien oma tarve ja toteutus kuntalähtöisesti. Lisäksi ammattikorkeakoulujen rakenneuudistus on alueiden ja kuntien kehityksen ja niiden elinvoimapolitiikan onnistumisen kannalta erittäin tärkeää. Siksi kuntien vaikutusmahdollisuuksia näissä uudistuksissa tulee olennaisesti lisätä.

Kuntien elinvoiman turvaaminen

Kuntien voimavaroja on varsinaisten peruspalvelujen järjestämisen lisäksi riitettävä myös kunnallisteknisen infrastruktuurin sekä elinvoimapolitiikan hoitamiseen. Kuntien elinkeinopolitiikkaa ollaan uudistamassa laaja-alaisemmaksi elinvoimapolitiikaksi, jossa tiedotetaan kuntien keskeinen rooli elinkeinon toimintaedellytysten kehittämisessä uudella tavalla verkostomaisesti toimien.

Kansallisesti on tärkeää nähdä kuntien rooli muunakin kuin vain palvelujen rahoittajana. Tuloksekas, vahvan itsehallinnon perustalta toimivien kuntien toiminta on ollut tähän mennessä maamme kilpailukykyä vahvistava ja sen merkitys korostuu ikääntymisen myötä kasvavan hoivapalvelujen kysynnän kasvun myötä. Kuntien tuloksekkaan toiminnan edellytysten turvaaminen edellyttää niin valtiovallan kuin yksittäisten kuntien sekä kaikkien kuntatoimijoiden tuloksekasta yhteistyötä. Valtion kuntapolitiikan selkeyttäminen peruspalveluohjelma ja -budjettimenettelyä edelleen kehittämällä on erittäin tärkeää.

EU:n rakennerahastokauden 2014–2020 rahoitusmahdollisuudet kunnille

Rakennerahastovarojen tarkoituksena on tukea kilpailukykyä ja työllisyyttä edistäviä, osaamista ja ammattitaitoa vahvistavia sekä osallisuutta lisääviä hankkeita. Myös vähähiilistä taloutta edistävät tuotanto- ja materiaaliratkaisut sekä -tuotteet sekä mm. kaupunkialueiden vähähiilisten ratkaisujen edistäminen ovat tuettavaa toimintaa. Hanketoiminnan kautta kunnilla on mahdollisuus vahvistaa niin elinvoimaa tukevia tekijöitä kuin kehittää tehokkaampia toimintamalleja ja palveluita eri tarpeisiin.

Suomen saama EU:n rakennerahastorahoitus vuosille 2014–2020 tulee pienemmään nykyisestä 1,7 miljardista eurosta (koko kausi 2007–2013). Lopullinen Suomen EU-rahoituksen saanto selviää kevättalvella 2013, mikäli koko EU:a koskevissa rahoituskehysneuvotteluissa päästään ratkaisuun helmikuussa 2013. Tällöin seuraavan ohjelmakauden 2014–2020 käynnistyminen aikataulussaan on vielä mahdollista.

Suomen EU-rahoituskehityksen varmistuttua selviää myös, mikä tulee olemaan Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman kuntarahoitusvaade.

Nykyistä ohjelmakautta käynnistettäessä asetettiin kansallisen julkisen rahoituksen suhteeksi valtio 75 % – kunta 25 %. Kuntaliiton näkemys on, ettei kuntien osuutta kansallisesta vastinrahoituksesta tule suhteellisesti kasvattaa.

Myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman varat tulevat todennäköisesti pienemmään. LEADER-toiminnan osalta kuntien kiinteä 20 % rahoitusosuus säilyy edelleen, mikä on hyvä asia. Kunnilla on mahdollisuus hyödyntää myös suoraan komissiolta haettavia teemallisia ohjelmarahoituksia.

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelmasta tullaan rahoittamaan hankkeita seuraavissa teemoissa: pk-yritysten kilpailukyky, uusimman tiedon ja osaamisen hyödyntäminen, vähähiilinen talous, työllisyys ja työvoiman liikkuvuus, koulutus ja elinikäinen oppiminen sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta. Lisäksi saavutettavuutta edistäviä ja tukevia hankkeita on tarkoitus rahoittaa Itä- ja Pohjois-Suomessa. EU-tukiosuus hankkeissa vaihtelee rahoittajasta ja hanketyypistä riippuen, mutta yleisesti ottaen EU-tuen osuus on noin 50 % hankkeen kokonaiskustannuksista.

Liitetaulukot

Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017, näkökohtia (1)

- Taustalaskelmat on laadittu tammikuussa 2013
- Laskelmat perustuvat kokonaistaloudelliseen kehitykseen kolmen vaihtoehdon pohjalta
- Laskelmien lähtökohtana ovat kuntien ja kunta-yhtymien tilinpäätöstiedot vuodelta 2011 ja ennakkotietoja vuoden 2012 taloudesta

Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017, näkökohtia (2)

- Kuntatalouden menojen kehitys on arvioitu ns. painelaskelman muodossa, jossa vaikuttavina tekijöinä ovat muun muassa
 - » väestökehitys ja palvelujen tarve
 - » kunta-alan ansiotasokehitys
 - » sosiaalivakuutusmaksut
 - » yleinen hinta- ja kustannuskehitys
 - » korkotaso

Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017, näkökohtia (3)

- Kuntatalouden tulojen kehitys on arvioitu eri kokonaistaloudellisiin vaihtoehtoihin perustuen seuraavasti
 - » kuntien tuloverotuksen veroperusteet on pidetty vuoden 2013 tasolla
 - » verotulopohja eroaa eri vaihtoehtoissa
 - » yhteisöveron tuotto eroaa eri vaihtoehtoissa yhteisöjen verotettavan tulon muuttuessa lähinnä kansantuotteen arvon mukaan

Kuntatalouden kehitysarvioita vuoteen 2017, näkökohtia (4)

- » yhteisöveron jako-osuudet veronsaajittain perustuvat tämän hetkisiin päätöksiin, vuonna 2016 "normaalitaso"
- » kiinteistöveron tuotto on kaikissa vaihtoehtoissa saman suuruinen
- » valtionosuuksiin on tehty indeksitarkistukset ja muut ns. automaattiset muutokset
- » valtionosuusleikkaukset on otettu huomioon tällä hetkellä tiedossa olevin päätöksin
- Kuntatalouden kehitystä kuvaavien keskeisten erien tulemat on esitelty erillisissä taulukoissa ja kuvioissa

Kuntatalouden sopeuttaminen

- Kuntatalouden sopeuttamistarvetta eri vaihtoehtoisissa kokonaistasolla on arvioitu siten, että on asetettu tavoitteet
 - » vuosikate suhteessa poistoihin (≈ 1)
 - » lainanhoitokate ($\approx 1,5$)
 - » Laskelmien vaihtoehtoisissa sopeutus on toteutettu
 - joko tuloveroprosentin kautta
 - tai toimintamenojen kasvua hidastamalla
 - lisäksi oletetaan, että lainakanta/BKT säilyy likimain nykytasolla
- Sopeuttamistarpeet ja toteutus eri vaihtoehtoisissa on esitetty erillisessä taulukossa

Kansantalouden kehitys eri vaihtoehtoisissa

(Muuttujien keskimääräinen vuotuinen kasvu, %)

Erä/muuttuja	2013-2017		
	Perus	Hidas	Ripeä
BKT:n määrä	1,5	0,4	2,5
BKT:n hinta	2,0	1,7	2,3
BKT:n arvo	3,5	2,1	4,8
Kuluttajahinnat	2,0	1,8	2,2
Ansiotaso	3,0	2,4	3,4
Palkkasumma	3,0	2,0	3,8
Työlliset	0,0	-0,3	0,5
Tuottavuus	1,3	1,0	1,6
Työttömyysaste kauden lopussa, %	7,7 (v. 2012)	7,5	9,0

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja taustaoletukset **Perusvaihtoehto**

Prosenttia:	2011*2012*		Ennuste:						
			2013	2014	2015	2016	2017	2013-2017	
BKT, määrän muutos	2,7	-0,1	0,5	1,7	2,0	1,7	1,6	1,5	
Palkkasumman muutos	4,8	3,7	2,2	2,5	3,8	3,5	3,0	3,0	
Ansiotasoindeksin muutos	2,7	3,5	2,4	2,5	3,3	3,3	3,3	3,0	
Työttömyysaste	7,8	7,7	8,1	8,0	7,9	7,7	7,5	7,8	
Kuluttajahintojen muutos	3,4	2,8	2,2	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0	
Kuntien kustannustason muutos	3,3	3,3	2,4	2,5	3,0	3,0	3,0	2,8	
Valtionosuusindeksin muutos	1,6	3,7	3,3	2,5	3,0	3,0	3,0	3,0	
Kuntien ansiotasoindeksin muutos	3,0	3,2	2,4	2,5	3,3	3,3	3,3	3,0	
Kunta-alan työlliset, 1000 henk. (Kansantalouden tilinpidon mukaan)	464	464	464	464	464	464	464	464	

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja taustaoletukset **Hitaan kasvun vaihtoehto**

Prosenttia:	2011*2012*		Ennuste:						
			2013	2014	2015	2016	2017	2013-2017	
BKT, määrän muutos	2,7	-0,1	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	
Palkkasumman muutos	4,8	3,7	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	
Ansiotasoindeksin muutos	2,7	3,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	
Työttömyysaste	7,8	7,7	7,9	8,2	8,5	8,8	9,0	8,5	
Kuluttajahintojen muutos	3,4	2,8	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7	1,8	
Kuntien kustannustason muutos	3,3	3,3	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	
Valtionosuusindeksin muutos	1,6	3,7	3,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	
Kuntien ansiotasoindeksin muutos	3,0	3,2	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	
Kunta-alan työlliset, 1000 henk. (Kansantalouden tilinpidon mukaan)	464	464	464	464	464	464	464	464	

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja taustaoletukset Ripeän kasvun vaihtoehto

Prosenttia:	2011*2012*		Ennuste:					
			2013	2014	2015	2016	2017	2013-2017
BKT, määrän muutos	2,7	-0,1	1,0	2,0	3,0	3,0	3,5	2,5
Palkkasumman muutos	4,8	3,7	3,0	4,0	4,0	4,0	4,0	3,8
Ansiotasoindeksin muutos	2,7	3,5	2,4	3,6	3,6	3,6	3,6	3,4
Työttömyysaste	7,8	7,7	7,9	7,5	7,0	6,5	6,0	7,0
Kuluttajahintojen muutos	3,4	2,8	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Kuntien kustannustason muutos	3,3	3,3	2,4	3,0	3,4	3,4	3,4	3,1
Valtionosuusindeksin muutos	1,6	3,7	3,3	3,0	3,4	3,4	3,4	3,3
Kuntien ansiotasoindeksin muutos	3,0	3,2	2,4	3,6	3,6	3,6	3,6	3,4
Kunta-alan työlliset, 1000 henk. (Kansantalouden tilinpidon mukaan)	464	464	464	464	464	464	464	464

Perusvaihtoehto:

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2011-2017 ilman sopeutusta, mrd. €

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toimintatulot	11,40	11,82	12,22	12,63	13,09	13,57	14,06
Toimintamenot	-35,66	-37,28	-38,70	-40,17	-41,86	-43,63	-45,47
Toimintakate	-24,26	-25,46	-26,48	-27,53	-28,77	-30,06	-31,41
Verotulot	19,07	19,30	20,22	20,96	21,88	22,58	23,54
Valtionosuudet	7,66	8,02	8,31	8,44	8,70	8,96	9,22
Rahoituserät, netto	0,08	0,12	0,16	0,12	0,02	-0,09	-0,25
Vuosikate	2,55	1,98	2,21	1,99	1,84	1,39	1,11
Poistot	-2,23	-2,33	-2,63 ¹⁾	-2,75	-2,85	-2,95	-3,05
Satunnaiset erät, netto	0,13	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
Tilikauden tulos	0,45	-0,18	-0,25	-0,59	-0,84	-1,39	-1,77
muutos-%:							
Toimintatulot	4,6	3,7	3,4	3,4	3,6	3,6	3,6
Toimintamenot	5,4	4,5	3,8	3,8	4,2	4,2	4,2
Verotulot	3,9	1,2	4,8	3,6	4,4	3,2	4,3
Valtionosuudet	3,1	4,7	3,6	1,6	3,1	3,0	2,9

1) Vuoden 2013 poistotasoon on arvioitu poistojen yleisohjeen muutoksesta johtuva korotus (n. 200 milj. €)

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.

Vuosien 2012-2017 arviot PPB /Kuntaliitto

24.1.2013 J. Turkkila/hp

Hitaan kasvun vaihtoehto:

**Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma
vuosina 2011-2017 ilman sopeutusta, mrd. €**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toimintatulot	11,40	11,82	12,22	12,62	13,02	13,44	13,86
Toimintamenot	-35,66	-37,28	-38,70	-40,13	-41,53	-42,99	-44,50
Toimintakate	-24,26	-25,46	-26,48	-27,51	-28,51	-29,56	-30,64
Verotulot	19,07	19,30	20,22	20,56	21,09	21,43	22,10
Valtionosuudet	7,66	8,02	8,31	8,41	8,61	8,71	8,81
Rahoituserät, netto	0,08	0,12	0,16	0,11	0,05	-0,02	-0,11
Vuosikate	2,55	1,98	2,01	1,57	1,24	0,56	0,16
Poistot	-2,23	-2,33	-2,63 ¹⁾	-2,75	-2,85	-2,95	-3,05
Satunnaiset erät, netto	0,13	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
Tilikauden tulos	0,45	-0,18	-0,45	-1,01	-1,44	-2,22	-2,72
muutos-%:							
Toimintatulot	4,6	3,7	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2
Toimintamenot	5,4	4,5	3,8	3,7	3,5	3,5	3,5
Verotulot	3,9	1,2	3,7	2,7	2,5	1,6	3,1
Valtionosuudet	3,1	4,7	3,6	1,2	2,4	1,2	1,1

1) Vuoden 2013 poistotasoon on arvioitu poistojen yleisohjeen muutoksesta johtuva korotus (n. 200 milj. €)

24.1.2013 J. Turkilla/hp

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.
Vuosien 2012-2017 arviot PPB /Kuntaliitto

Ripeän kasvun vaihtoehto:

**Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma
vuosina 2011-2017 ilman sopeutusta, mrd. €**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toimintatulot	11,40	11,82	12,22	12,67	13,17	13,69	14,22
Toimintamenot	-35,66	-37,28	-38,70	-40,47	-42,31	-44,23	-46,25
Toimintakate	-24,26	-25,46	-26,48	-27,79	-29,14	-30,55	-32,03
Verotulot	19,07	19,30	20,38	21,37	22,58	23,58	25,05
Valtionosuudet	7,66	8,02	8,31	8,46	8,76	9,06	9,36
Rahoituserät, netto	0,08	0,12	0,14	0,12	0,00	-0,13	-0,29
Vuosikate	2,55	1,98	2,35	2,16	2,20	1,96	2,09
Poistot	-2,23	-2,33	-2,63 ¹⁾	-2,75	-2,85	-2,95	-3,05
Satunnaiset erät, netto	0,13	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
Tilikauden tulos	0,45	-0,18	-0,11	-0,42	-0,48	-0,82	-0,79
muutos-%:							
Toimintatulot	4,6	3,7	3,4	3,7	3,9	3,9	3,9
Toimintamenot	5,4	4,5	3,8	4,6	4,5	4,6	4,6
Verotulot	3,9	1,2	5,6	4,9	5,6	4,4	6,3
Valtionosuudet	3,1	4,7	3,6	1,8	3,5	3,4	3,3

1) Vuoden 2013 poistotasoon on arvioitu poistojen yleisohjeen muutoksesta johtuva korotus (n. 200 milj. €)

24.1.2013 J. Turkilla/hp

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.
Vuosien 2012-2017 arviot PPB /Kuntaliitto

Perusvaihtoehto:**Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2011–2017 ilman sopeutusta, mrd. €**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toiminnan rahavirta:							
Vuosikate	2,55	1,98	2,21	1,99	1,84	1,39	1,11
Muut erät ¹⁾	-0,34	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28
Investointien rahavirta:							
Investointimenot	-4,31	-4,30	-4,30	-4,40	-4,50	-4,60	-4,70
Muut erät ²⁾	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toiminnan ja inv. rahavirta	-1,11	-1,60	-1,37	-1,69	-1,94	-2,49	-2,87
Rahoituksen rahavirta:							
Pitkäaik. lainojen lisäys	2,03	2,60	3,00	3,55	4,00	4,80	5,45
Pitkäaik. lainojen vähennys	-1,43	-1,50	-1,60	-1,75	-1,95	-2,20	-2,50
Muut muutokset ³⁾	0,30	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Rahavarojen muutos	-0,22	-0,60	-0,07	0,01	0,01	0,01	-0,02
Rahavarat 31.12.	4,54	3,94	3,87	3,88	3,89	3,90	3,87
Lainakanta 31.12	12,30	13,40	14,80	16,60	18,65	21,25	24,20

1) Satunnaiset erät, netto + Tulorahoituksen korjauserät

2) Rahoitusosuudet investointeihin + Omaisuuden myyntitulot

3) Antolainojen muutokset + Lyhytaikaisten lainojen muutos + Muut muutokset

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.

Vuosien 2012–2017 arviot PPB /Kuntaliitto

24.1.2013 J. Turkkila/hp

Hitaan kasvun vaihtoehto:**Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2011–2017 ilman sopeutusta, mrd. €**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toiminnan rahavirta:							
Vuosikate	2,55	1,98	2,01	1,57	1,24	0,56	0,16
Muut erät ¹⁾	-0,34	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28
Investointien rahavirta:							
Investointimenot	-4,31	-4,30	-4,30	-4,40	-4,50	-4,60	-4,70
Muut erät ²⁾	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toiminnan ja inv. rahavirta	-1,11	-1,60	-1,57	-2,11	-2,54	-3,32	-3,82
Rahoituksen rahavirta:							
Pitkäaik. lainojen lisäys	2,03	2,60	3,20	3,95	4,70	5,80	6,65
Pitkäaik. lainojen vähennys	-1,43	-1,50	-1,60	-1,75	-2,05	-2,35	-2,75
Muut muutokset ³⁾	0,30	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Rahavarojen muutos	-0,22	-0,60	-0,07	-0,01	0,01	0,03	-0,02
Rahavarat 31.12.	4,54	3,94	3,87	3,86	3,87	3,90	3,88
Lainakanta 31.12	12,30	13,40	15,00	17,20	19,85	23,30	27,20

1) Satunnaiset erät, netto + Tulorahoituksen korjauserät

2) Rahoitusosuudet investointeihin + Omaisuuden myyntitulot

3) Antolainojen muutokset + Lyhytaikaisten lainojen muutos + Muut muutokset

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.

Vuosien 2012–2017 arviot PPB /Kuntaliitto

24.1.2013 J. Turkkila/hp

Ripeän kasvun vaihtoehto:

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2011-2017 ilman sopeutusta, mrd. €

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toiminnan rahavirta:							
Vuosikate	2,55	1,98	2,35	2,16	2,20	1,96	2,09
Muut erät ¹⁾	-0,34	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28
Investointien rahavirta:							
Investointimenot	-4,31	-4,30	-4,30	-4,40	-4,50	-4,60	-4,70
Muut erät ²⁾	0,99	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toiminnan ja inv. rahavirta	-1,11	-1,60	-1,23	-1,52	-1,58	-1,92	-1,89
Rahoituksen rahavirta:							
Pitkäaik. lainojen lisäys	2,03	2,60	2,85	3,40	3,65	4,20	4,40
Pitkäaik. lainojen vähennys	-1,43	-1,50	-1,60	-1,70	-1,90	-2,15	-2,35
Muut muutokset ³⁾	0,30	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Rahavarojen muutos	-0,22	-0,60	-0,08	0,08	0,07	0,03	0,06
Rahavarat 31.12.	4,54	3,94	3,86	3,93	4,01	4,03	4,10
Lainakanta 31.12	12,30	13,40	14,65	16,35	18,10	20,15	22,20

1) Satunnaiset erät, netto + Tulorahoituksen korjauserät

2) Rahoitusosuudet investointeihin + Omaisuuden myyntitulot

3) Antolainojen muutokset + Lyhytaikaisten lainojen muutos + Muut muutokset

Lähteet: Vuosi 2011 Tilastokeskus.

Vuosien 2012-2017 arviot PPB /Kuntaliitto

24.1.2013 J. Turkkila/hp

Kuntaliiton sopeutusohjelma 2013:

Sopeutustarpeet 2014-2017 eri vaihtoehdossa

	Perus- vaihtoehto	Hitaan kasvun vaihtoehto	Ripeän kasvun vaihtoehto
Sopeutustarve, mrd. €:			
Tarkastelujakson lopussa	2,2	3,2	1,2
Keskimäärin vuodessa	0,5	0,8	0,3
Sopeutustarve vastaa esimerkiksi:			
Tulooveroprosentin nostoa, prosenttiyksikköä vuodessa <i>tai</i>	0,50	0,75	0,25
Menojen kasvun hidastamista, prosenttiyksikköä vuodessa	1,3	2,0	0,7

